

Agata Cukierska

Sztuka w książce : publikacje i Bookstore Centrum Sztuki Współczesnej Kronika

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 4/4, 126-129

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AGATA CUKIERSKA

Centrum Sztuki Współczesnej Kronika w Bytomiu

**SZTUKA W KSIĄŻCE.
PUBLIKACJE I BOOKSTORE CENTRUM SZTUKI
WSPÓLCZESNEJ KRONIKA**

Książka nie jest już tylko nośnikiem, coraz rzadziej służy jedynie przechowaniu i upowszechnianiu informacji. Jest narzędziem elastycznym, dostosowującym się do zmian w kulturze. Szata graficzna, typografia, teoretycznie spójne z nią elementy, są dziś autonomicznym tworem, osobną dziedziną.

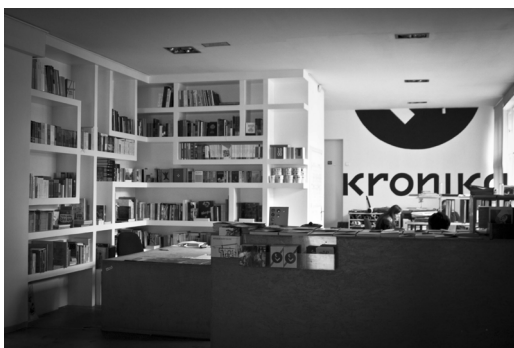
Książka jest narzędziem sztuki. Szczególnie sztuki współczesnej, eksperymentalnej, efemerycznej, wychodzącej poza ustalone ramy, poza „white cube” przestrzeni galeryjnych. Sztuki bazującej niejednokrotnie na skomplikowanym podłożu teoretycznym. Dlatego przy okazji różnego rodzaju imprez artystycznych nieodłącznym elementem stają się publikacje, nieograniczające się już tylko do katalogów wystaw. Sama dokumentacja sztuki zaczyna zmieniać się w odrębne dzieło. Cytując teoretyka Jana Świdzińskiego: „W tradycyjnej sztuce dokumentacja była dodatkiem, a dzieło istniało niezależnie. Obecnie dokumentacja tworzy dzieło” [Guzek i Świdziński].

Przy ośrodkach sztuki powstaje coraz więcej wydawnictw artystycznych, księgarni. Na Górnym Śląsku pionierem tego typu działalności stało się Centrum Sztuki Współczesnej Kronika w Bytomiu.

Ulokowana w centrum przemysłowego Bytomia Kronika zajmuje się eksplorowaniem związków pomiędzy współczesną teorią i praktyką artystyczną a muzyką, etyką, polityką i naukami społecznymi, edukacją, teatrem, filmem, alternatywną turystyką, designem i architekturą. Kronika to nie tylko wystawy, projekty w przestrzeni publicznej, wycieczki, eksperymentalne warsztaty, dyskusje, ale też publikacje i wydawnictwa artystyczne.

Fot. 1. Książki wydane przez Kronikę (Fot. A. Cukierska)

Fot. 2. Bookstore (Fot. A. Cukierska)

W 2008 roku ruszył projekt księgarni artystycznej Bookstore. Głównym jej profilem są różnorodne wydawnictwa artystyczne oraz pozycje z szeroko pojętej humanistyki. Za stronę wizualną księgarni odpowiedzialny jest Michał Latko. Na półkach można znaleźć katalogi wystaw najważniejszych instytucji sztuki w Polsce, albumy, artystyczne i społeczno-kulturalne pisma, książki z teorii sztuki, kultury i filozofii, obcojęzyczne wydawnictwa o sztuce, alternatywną muzykę, koszulki. Pojawiają się też publikacje limitowane, niskonakładowe, unikatowe, często niedostępne w żadnym innym miejscu. Szczególne miejsce zajmują pozycje wydawane przez Kronikę. To kilkanaście publikacji, powstałych głównie w związku z realizacją konkretnych projektów artystycznych, jednak nie należy mylić ich z typowymi katalogami wystaw. Są to odrębne dzieła, poruszające szerszy kontekst kulturowy, będące punktem wyjścia do dalszej dyskusji.

W tym samym roku Kronika otrzymała główną nagrodę w konkursie „Śląska Rzecz” wraz z Ariane Spanier, berlińską projektantką współpracującą z Centrum Sztuki, za książkę, plakat i identyfikację wizualną projektu „Yane Calovski & Hristina Ivanoska Oskar Hansen’s Museum of Modern Art”, zaprezentowanego podczas wystawy „Sieroty, legendy i bohaterowie sztuki” w Kronice. Jury uzasadniło swój werdykt następująco: „Wydawnictwa towarzyszą wystawie zrealizowanej w CSW Kronika w 2007 roku poświęconej niezrealizowanemu projektowi Muzeum Sztuki Nowoczesnej, które miało powstać w Skopje po trzęsieniu ziemi w 1963 roku. Graficzny motyw sześcioboku nawiązuje do koncepcji architektonicznej formy otwartej Oskara Hansena. Wyrzysty, spójny i nowatorski projekt został starannie wydrukowany. Uwagę jury zwrócił dwustronny plakat w polskiej i macedońskiej wersji językowej. Wibrujący motyw graficzny doskonale nawiązuje do idei imprezy. Multiplikacja plakatu daje nowe efekty graficzne” [Zaskakująca].

Powstała książka jest zbiorem refleksji teoretycznych na temat projektu architektonicznego Oskara Hansena, a jej design uzupełniony reprodukcjami wszystkich plakatów – trzonu projektu, jest uzależniony od wartości merytorycznej.

Fot. 3. Projekt „Indunature” (archiwum CSW Kronika)

Fot. 4. Kronika idei dla dzieci (Fot. A. Cukierska)

W 2010 roku CSW Kronika i Dominik Cymer, projektant współpracujący z bytomską instytucją otrzymali główną nagrodę w konkursie „Śląska Rzecz” w kategorii „grafika użytkowa” za książkę, mapę i identyfikację wizualną projektu „Indunature”, zaprezentowanego podczas wystawy „ALTERNATIF TURISTIK czyli uśmiech z destrukcją w tle”, kuratorowanej przez Marcina Dosia i Stanisława Rukszę.

W werdykcie jury podkreślony został fakt, że autorzy publikacji umiejętnie przeobrazili negatywne skojarzenia ze Śląskiem w atuty regionu. Zwrócono także szczególną uwagę na spójność graficzną materiałów i trafność dostosowania konwencji graficznej do grupy odbiorców. Powstała książka ma wiele płaszczyzn. Jest zbiorem osobistych esejów, podróżą po zapomnianych postindustrialnych obiektach, opisem mobilnego projektu, zaproszeniem do jego kontynuacji, alternatywnym przewodnikiem z naciśnięciem na stworzenie nowej mapy Śląska.

Szczególne miejsce w bytomskiej Bookstore zajmuje publikacja *Drżące ciało* Artura Żmijewskiego wydana przez Kronikę we współpracy z Wydawnictwem Krytyka Polityczna. Jest to zbiór rozmów przeprowadzonych przez artystę z przedstawicielami polskiej sztuki krytycznej ukazujący radykalne postawy artystyczne analizowane przez pryzmat życia codziennego i polityczno-społecznych transformacji. Książka, pomagająca zrozumieć przemiany w polskiej sztuce po 1989 roku, stała się „lekturą obowiązkową” na uczelniach artystycznych.

Sztuka współczesna za pośrednictwem Kroniki dociera również do najmłodszych. Projekt „Kronika Idei” zaowocował publikacją siedmiu kolorowych książeczek dla najmłodszych, poruszających tematy ważne dla każdego myślącego człowieka. Podczas cyklu spotkań dzieci dyskutowały o tolerancji i demokracji, biedzie i bogactwie, otaczającej przestrzeni i tym, co jest w życiu najważniejsze. Podstawową ideą projektu było oddanie głosu dzieciom w formie, która zazwyczaj w sferze publicznej jest niedopuszczalna. Do udziału zostali zaproszeni wybitni artyści, dziennikarze, teoretycy kultury, filozofowie i etycy, m.in.: Henryka Krzywonos-Strycharska, Jacek Żakowski, Jaś Mela, Zbigniew Mikołajko. Kolorowe publikacje ilustrowane przez Anetę Ozorek, uzupełnione są rysunkami Marka Raczkowskiego. Dzieci brały udział w powstaniu gotowego produktu od początku do końca, również w redagowaniu i korekcie powstałej książki.

Bookstore nie tylko zapewnia stały dostęp do niskonakładowych wydawnictw artystycznych, ale jest również miejscem działania. Przestrzeń księgarni jest otwarta na galerię, przez co wchodzi ona w interakcję ze sztuką. Jest miejscem wykładów, dyskusji, odczytów, promocji książek, platformą wymiany myśli i idei.

Bibliografia

Guzek Ł., Świdziński J. (2004), *Dokumentacja to problem komunikacji*. [online]. [dostęp: 2011-12-30]. Dostępny w World Wide Web: <http://swidzinski.art.pl/guzek.html>.

Zaskakująca twarz Śląska. [Protokół ze spotkania jury konkursu „ŚLĄSKA RZECZ 2007”]. [online]. [dostęp: 2011-12-30]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.slaskarzecz.pl/>.